

פרוטוקול מס' 34 / נ"י

מישיבת הוועדה לעניני חינוך ותרבות
שהתקיימה ביום ב', ז' ניסן תשי"ז - 8.4.1957 בשעה 11.00
בכנסת בירושלים.

רשמה מ.י.

נ כ ח ו :
ש. פרסיץ - היו"ר
ר. הקטין
ש. כפרית
ר. צברי
א. רזיאל-נאור

מוזמנים :
חה"כ ק. כהנא
חה"כ א. וילנסקה
מר צור - משרד המסחר והתעשייה
ד"ר אבידור - משרד החינוך
הגב' סטנר - משרד המשפטים

סדר-היום :
(א) דיון בהצעה לסדר היום שהועברה לוועדה
על-ידי מליאת הכנסת בענין הספרות הקלוקלת;
(ב) דיון בהצעה לסדר היום שהועברה לוועדה
על-ידי מליאת הכנסת בענין יבוא ספרים מרוסיה.

- - - -

היו"ר ש. פרסיץ : אני פותחת את הישיבה.

שמענו את דבריו של הרב כהנא בענין הספרות
הקלוקלת, ואיינו רוצים לשמוע את תגובת משרד החינוך על ענין זה. שמענו
את דברי השר, אבל דבריו של הרב כהנא הוכיחו שבכל זאת יש לעשות משהו
בשטח זה כי הענינים אינם פשוטים כל כך ומעוררים את הבעיה מכל צד.

אם כן חפצתי לשמוע אם משרד החינוך עיין כבר
בדבר זה ואם עיין כבר בחוקים הטקובלים בארצות שונות בקשר לתופעות כאלה,
ומהי עמדתו בענין זה.

ד"ר מ. אבידור : בדקנו מחדש את המצב בארץ, וגם בטקצת מה שמתרחש
בחוץ-לארץ. בשטח זה של ספרות קלוקלת יש
בחוץ-לארץ נטייה לליברליות יותר ויותר. בדקנו גם את המצב בארץ. אני
מוצא שכל מה שחבר הכנסת כהנא אמר בדבריו, יש כבר בחוק הקיים - אולי
אפילו יותר. הרב כהנא אמר שאין הוא מקווה לאסור הדפסתם של דברים
כאלה, אלא לעשות הגבלות, בדיקה וביקורת. החוק הקיים נותן את כל
האפשרויות האלה. זה סופיע בסעיף 179 של החוק הפלילי שלנו, תחת הכותרת
"פרסום דברי תועבה". נאמר בו: "כל אדם המוכר או המחזיק בדשותו לשם
מכירה, השכלה או הפצה, או המדפיס או מעתיק באופן אחר לשם מכירה, הדפסה
או הפצה, כל חומר תועבה, בין בדפוס או בכתב, או כל תמונת תועבה, צילום,
שרטוט או דוגמה או כל חפץ אחר העשוי לגרום להשחתת המוסר, או המציג
לראווה ומפיץ לשם הצגה במקום ציבורי כל תמונה או צילום או שרטוט או
דוגמה מתועבת או המנהל או משתתף בכל עסק לשם מכירת או הצגת כל חומר
תועבה. אשם בעוון ויהיה צפוי למאסר שלוש חודשים או ל-100
לירות קנס או לשני העונשים גם יחד."

משרד המשפטים הוא הממונה על חוק זה, והמטרה
ממונה על הביצוע. על כן, מבחינת החוק יש פה באמת כל האפשרויות של
הגבלות או מניעה. לכל היותר הייתי מבין הצעה שצריך להסב את תשומת לב
המטרה הממונה על ביצוע החוק. אולם אינני יודע מה אפשר לעשות יותר
מזה.

ס.י.

ג. צברי :

מה זאת אומרת המשטרה מסוגה? האם למשטרה יש
גוף המטפל או בודק את הספרות ורואה אם יש בה
דבר תועבה, או שהיא מטפלת בדבר רק אם מפנים אליה ענין מסויים. הרי
המשטרה או שוטר אינם יכולים לבדוק כל חומר.

היו"ר ש. פרסיץ :

החוק הזה מדבר על כל הדברים בעולם, אבל את
השם "ספר" אין הוא מזכיר כלל. אינני יודעת
אם כל דבר תועבה כולל ספר.

ד"ר ס. אבידור :

כתוב, כל חומר בדפוס או בכתב, זה כולל גם ספר.

היו"ר ש. פרסיץ :

אם כך, אני חפצה לשאול דבר אחר: מי קובע מה
הוא דבר תועבה? כאשר שוטר עובר ברחוב ורואה
על הדוכנים את אותם ה"פוקט בוקס" ודומיהם, ועל המעטפה מדפיסים ציור
מגרה - אם הוא ילך לפסול את הכל - לאן נגיע? מצד שני, כיון שכך הרי
יכולים להעביר כל מיני דברים שהם בבחינת מוקצה מחמת מיאוס, והכל כשר.
למשל העתון הנודע "ריסון". ראיתי רק חוברת אחת, ואני מוכרחה לומר לכם:
אינני יודעת אם אני הייתי מתירה הדפסת תמונות כאלה ודברים כאלה שמופיעים
בחוברת זו. ואם הם לא פסולים מבחינת השעם הטוב, החינוך, התרבות
והגישה לעניינים, אז צריכה להיות לדעתי לא במשטרה, אלא במשרד החינוך
והתרבות, חוליה מסויימת אשר תבקר את הדברים האלה ותראה אותם.

אנחנו מתנגדים לצנזורה פוליטית, אנחנו מתנגדים
לכל מיני דברים שהם באמת מצרים את החופש של האדם. אבל הפקרות - דבר
כזה לא יעלה על הדעת.

לכן אני חושבת שעמדתנו בענין זה צריכה להיות:
פניה למשרד החינוך והתרבות והמלצה להקים חוליה שתשגיח על הדברים האלה,
וכן שיבוא גם תיקון מתאים בחוק שיאשר את הדבר.

ש. כפרית :

נראה לי שהתועלת והסכנה שבדברי דפוס דומות
לאלו שבהצגות קולנוע. שם זה גם כן ניתן
ברבים, מדוע אפשר היה להקים מועצה לביקורת סרטים? האם ניתן ליצור
מועצה שתהיה מסוגה על דברי דפוס? צריך להקים איזה גוף מורכב
מאנשים מוסמכים, והוא יהיה גוף מבקר לענין זה.

ק. כהנא :

אני רוצה לשאול שאלה מספטית יותר: האם אפשר
היה על יסוד החוק הקיים לעשות איזו שהיא פעולה
בקשר לחומר שאני הבאתי כאן, למשל עתון "עמיד" הטכנון לנוער?

היו"ר ש. פרסיץ :

העתון כבר שבק חיים לכל חי.

ק. כהנא :

העתון אינו מופיע יותר, טעום שהעורכים היו
צריכים לבאת למערכה בטלחסת סיני ולא יכלו
להטטיך בעבודתם. כפי שאני שטעתי הרי הגליונות הראשונים לא זכו לאותה
התפוצה כמו הגליונות האחרונים של העתון הזה, שזכו לתפוצה רבה יותר
כאשר היה בהם חומר "טתאים". השאלה שלי היא שאלה עיונית, אבל העתון
יכול טחר למזור ולהופיע.

ואשר לעתון "ריסון" - האם קיימת אפשרות
לטבוע הפצת עתון זה בקרב הנוער לפחות? האם החוק הקיים נותן אפשרות
של פעולה? זוהי שאלתי העיקרית.

א. רזיאל-באר :

כדי להוציא עתון, יש צורך לקבל רשיון מסויים.
אולי אפשר להיעזר בחוק או בתקנות המתנות את
הקניית הרשיון הזה גם בתקנה שתחייב או אפילו תאסור על הפצת חומר טעות
סוג שאנחנו מטפלים בו, לאחר שתהיה אינסטנציה שתאיימה שתבדוק את החומר
הזה. עד כה רשיונות לעתונות מוצאים על-ידי משרד הפנים. כאן הזכירו
את המועצה לביקורת הסרטים. ייתכן שבאותו משרד הפנים המקום ליצור את
החוליה הזאת שתשא באחריות עבור החומר הטודפס בארץ, בלי להיכנס להבעת
הדעות וההשקפות. זהו בודאי ענין מסובך, אבל כל זמן שאין טישהו שחובתו
לפקח על הדברים האלה ובגידו הסטכיות לקבוע - אז אי אפשר גם לאסור
הופעת דברים כאלה, כי אין טום אסמכתה על כך. החוק שצוטט פה כולל יותר
טדי, ולכן אין הוא עטות לקלוע לנקודה שעליה אנו מדברים, כי אם העתון
ידע שבגלל תמונה שמופיעה על המעטפה הוא עלול להיסגר, הוא לא ידפיס את
התמונה על המעטפה, וטום שוטר לא ידפדף בספר דף אחר דף. ולכן מוכרח
להיות גוף שיטפל בזה.

ס.י.

ג. צברי :

אנחנו מדברים כאן על מניעת הדפסתם של דברים כאלה, או איסורם, כדי שהנוער שלנו לא יחלה במזרן רוחני כזה. אבל רק עכשיו אמר הרב כהנא דבר חשוב מאד. הוא אמר שכאשר העתון הזה, "עתיד" הדפיס חומר לא כל כך פיקנטי, התפוצה שלו היתה יותר כדי, והוא גם נאלץ להפסיק את הוצאתו. אני חושבת שזה מראה לנו על סימפטום ידוע בתוך הנוער שלנו. עלינו לתת דעתנו לבעיה חשובה זו, מדוע הנוער נלהב מדברים כאלה. אני חושבת שהסיבה לכך היא שאנחנו לא פעלנו במידה מספקת בבתי-הספר להפניית הילדים לאטמויות עדינות, לטיפוק תרבותי. אצלנו הנוער איננו קורא שירה, ובכלל איננו פונה במידה מספקת לאטמויות. אני חושבת שזה טאותות הזמן, וזה ידוע. הנוער שלנו לכל היותר מתלהב מאד להכיר יצירות מסוימות בטוסיקה, רק חלק מהנוער.

אנחנו רואים עכשיו כיצד הנוער מתלהב מריקור הרוק-נ-רול; כיצד הוא מתלהב מהתכנית "שלושה בסירה אחת", ששם יש דברים פיקנטיים. ואין ספק שזה קורה משום שאנחנו חדלנו לטפח את אותן הדרכים שיכולות להפנות את הנוער לדברים נחריים.

ובכן צריך לחשוב על הדבר הזה. פה צריכה להיות פעולה של מחנכים. יש להתחיל לפתח יותר בקרב הנוער את הגישה אל השירה, אל הטיר הלירי, אל האטמות, הציור וכו'.

אני חושבת שצריך להקים גוף מסויים לבדיקת המצב, לבדיקת העתונות המתפרסמת בשביל הנוער, כמו שיש טועה לביקורת סרטים, שזה יהיה בידיה, אבל יחד עם זאת אנחנו צריכים להפנות את מחשבתנו לדבר יותר עמוק ויותר יסודי בתוך חינוך הנוער שלנו.

ד"ר ס. אבידור :

הייתי רוצה באמת להזהיר ולהדגיש שלא יציעו הצעות שעלולות להביא תוצאות הפוכות מאלו שאליהן אנחנו מתכוונים. אמר השר - וזוהי דעת כולנו - שהמצב איננו חסור כל כך; בהשוואה לארצות אחרות - בוודאי שהוא מפילו טוב. הנוער שלנו ברמה מסוימת יותר גבוהה. אין הספרות הקלולקלת נפוצה כל כך. אבל במידה שזה נפוץ, צריך לדאוג לזה. ברגע שיגידו שבעתון "ריסון" יש דברים פיקנטיים, התפוצה שלו תעלה. כמו שכאשר אוטורים שדרס מסויים איננו מוסרי, הנוער רץ אליו. התפוצה של הדברים האלה בין הנוער היא קטנה, אולם ברגע שיודיעו שיש עליהם איסורים, ותהיה תפוצה גדולה מאד, כי "מים גנובים ימתקו". על כן לא צריך לפרסם את הדברים האלה, כי אין המצב כל כך חסור שיש להילחם טלחסת תנופה גלויה, שיש בה סכנה.

המטרה רשאית היום לתבוע את המו"ל לדין, אבל לא צריכה להיות חוליית בדיקה. לא צריך להכניס את הענין הזה שהוא ענין של טעם. לא הייתי מוסר זאת לידי עובדי מדינה ולא לידי שרים ולא לידי שום גוף ציבורי. אמנם קיימת המועצה לביקורת הסרטים, אבל יש הרבה מסבקים את הוועדה הזאת. שם המטרה היא אחרת לגמרי: המטרה שט היא שלא תהיינה פגיעות מדיניות במדינות ידידותיות, שלא תהיינה פגיעות בעדות דתיות. אבל מבחינה טכנית, אם אפשר לפסול 300-400 סרטים, לגבי ספרים - הדבר לא ייתכן.

לענין הרשיונות - כל מי שמקבל רשיון חייב לשמור על החוק. יכולה להיות הגדרה כללית, שזה עלול להביא להשחתת המוסר, אבל מה יכול להביא להשחתת המוסר - זאת צריך בית-הדין לקבוע. במדינות השונות ובאנגליה מתחבטים גם בזה שנת-הדין מתקשים להחליט על כך. יש בארצות-הברית חוק פלילי פדרלי, ובו נאמר שאסור לשלוח בדואר ספרות שעלולה להביא להשחתת המוסר. טפעם לפעם נתבעים מו"לים של עתונים כאלה. יש בית-דין נמוך פדרלי שפוסק כך, זה מגיע אחר כך לבית-דין גבוה יותר. הטעם של השופטים הוא אחר. בדברים אלה יש שיקולים רבים, אין הגדרה מדוייקת.

על כן אינני רואה אפשרות של תיקון בחוק. יכול להיות שכדאי היה לעשות איזה דיון ציבורי על דבר כזה, להפנות את דעת הציבור לענין זה, אבל תחיקה נוספת - יותר מאשר הקפדה על הקיים בדרך זו או אחרת - אינני רואה כל אפשרות לכך.

ס.י.

הינו"ר ש. פרטיץ: הייתי חפצה לבקש שאנחנו נהנהר רגע בענין אחרי שאולי יביא אותנו לאותה הסטרה, בלי שישים את הדגש החזק על ענין הפורנוגרפיה.

אני מוכרחה לומר שחיינו החברתיים גם בערים וגם בכפרים, מושפעים מאד מדברים שונים, בעיקר משני דברים: מצד אחד השפעה של אמריקה, ומצד שני - של רוסיה. הנה למשל היתה לי הזדמנות לראות בשבוע שעבר ריקודי עם ישראלים, ואני ישבתי שם וחפצתי לפענח את הסגנון. היה נוער בחמד מאד ונעים מאד, אבל הריקודים האלה היו כה רחוקים מן המקורות הישראלית, כרחוק מזרח ממערב. ראיתי שם השפעה רוטית גדולה מאד, ראיתי את הריקודים העממיים הרוסיים בעיני, ראיתי טהור מן הרוק-נ-רול, ואיבני יודע למה אנחנו חייבים להכניס את זה. אנחנו בעצם עם המחולות. ואני פה לוקחת רק תופעה אחת. ומכאן אנחנו עוברים לכל מיני הופעות אחרות, ואני הייתי אומרת: אילן היתה מצלנו אפשרות להשיג על המקורות בכל התופעות האלה המספיעות על חינוך הנוער מצד אחד ועל עיצוב דמותו מצד שני - היה זה כוונע טאטנו לדעתי את כל הענינים האלה. כי מה שאמר ד"ר אבידור בקשר לגירויים לאחר האיטורים - יש בזה טהור, אז כדי לעסוף את האיטורים האלה מבחינה תרבותית באמצעלה המתאימה ביותר, נדמה לי שאפשר היה ללכת בדרך זו של הקפדה על מקורות ישראלית בענינים אלה.

ד"ר ס. אבידור: זו דרך ארוכה, אבל הבטוחה ביותר: לפתח את המקורי, הטוב והבריא - זו דרך לא קלה. צריך לשבת ולחשוב על הענין הזה.

הינו"ר ש. פרטיץ: אז אנחנו בטליץ על כך.

נשמע עכשיו מה המצב באופן חוקי.

הגב' סטנר: ערכתי חקירה בענין זה, ומסתבר שבכל דור ובכל עשר שנים, המושג "מה זה בניגוד לסוטר", נשתנה מאד.

אני רוצה לענות על כמה דברים שנאמרו פה. חברת הכנסת רוזיאל-נאור הציעה לתקן את פקודת העתונות על-ידי זה שכל המקבל רשיון יאמר: אני מתחייב לא להפיץ פורנוגרפיה. למה לא להוסיף ולהגיד אני מתחייב לא לפרסם דברי הסתה בגד טרינת ישראל, ואני מתחייב לא להפיץ תעטולה למען עישון האופיום וכן הלאה? אנחנו יכולים ללכת בלי סוף. נשמע שהדבר הוא מיותר ובלתי ניתן לביצוע.

בנוגע לשאלה אם אפשר להפסיק עתון מסויים, כמו "עמיד", במקרה שנראה שהוא טקלקל את הנוער, זה אפשרי לאחר פסילתו על-ידי בית-המשפט. אולם לא אחרת. אחרת בעל העתון או המו"ל יביא צו על תנאי ויזכה בו חיש טהר.

אשר להקמת ועדה לבדיקת ענינים כאלה, אני רוצה לומר לכם שבאירלנד היה למשל יש ועדה של 5 איש, עם מזכיר. זוהי ועדה שקמה בהתנדבות. היא חייבת לבדוק 50 ספרים בשבוע. מזכיר הוועדה הזאת מדפדף בספרים האלה, עושה לו רשימה של כמה הערות פיקנטיות שלפי דעתו הן פיקנטיות, ומעביר את זה בין חברי הוועדה, והם פוסלים בטיטונות. רבותי, אני רוצה לומר לכם שבאירלנד היה בצורה כזאת נפסלו כל הספרים של גולסורטי, אנה קרבינה, מונטה קריסטו, הארדי ורשימה ארוכה מאד של ספרים.

באנגליה, מה שנפסל בעשור אחד ובאופן בולט ביותר, בעשור השני נתקבל אותו הסופר בחצר הטלוכה.

החוק שלנו הוא למעשה חוק קשה ונוקשה, כי הוא מבוטט על החוק האנגלי הישן, וכבר תקפו את העקרונות של החוק שלנו והחוק האנגלי, תקפו אותם באופן חריף ביותר באנגליה ובסקוטלנד אחרים. הדבר הוא שיש להתקין חוק שלא יהיה נוקשה, כי לפי התקדימים המשפטיים של הטעיף שלנו שמחייב להתחשב עם התקדימים האנגליים, אפשר לפסול את הספרים שאני טשוכנעת שאיש מחברי הוועדה הזו לא היה חולם לפסול אותם.

ס.י.

סטעטי סהרב כהנא כנה הערות, טה כדאי לעשות, כגון עקרונות לטי סופץ הספר וטה הכוונה של הסחבר. הדברים האלה יפים טאד. דוטני ששנינו קראנו את זה כל אחד לחוד בספרו של סטיבס, ובאמת אלה טהווים חלק טהעקרונות של הצעת חוק ליברלי יותר טאטר החוק שלנו. ואני רוצה לוטר לכס בתור דוגמה: ההצעה הזאת טביאה בחשבון גם את כוונת הסופר או הצייר בכתיבת הספר או בציור. הם מציגים תמונת עירום של אשה, של צייר טפורטס, והדבר תלוי בגלריה לאמנות, והכניסה עולה 50 פרוטה. זה איננו נחשב לפורנוגרפיה. אבל אם עושים מתמונה זו צילומים וטוכרים אותם בין ילדים בבתי-ספר, וגובים בטביל זה גרוש אחד - ייתכן שבית-המשפט יפטוק שיש כאן פורנוגרפיה.

אותו הדבר לגבי ספרים מדעיים על חיי הטיין. אם הספר ככוון לתלמידי רפואה, הוא יעבור את הביקורת; אבל אם יקחו ספר כזה, שהוא לכל הדעות ספר מדעי ביותר, ויעשו טטנו קטנים שיהפכו לפיקנטיים ויחלקו את זה לנוער - ייתכן שיפסק שהספר הזה או החוברת הזו הם פורנוגרפיה. אולם כל זאת, רבותי, זה לפי החוק הליברלי שטקורים להעביר באנגליה, אולם עוד טרם העבירו אותו. לפי החוק הנוקשה שלנו אפשר הכל להפוך לפורנוגרפיה.

אני מציעה לעזוב את הדברים כטו שהם בשלב זה. אני מציעה, הואיל ואצלנו, כטו שטטעמט, הבעיה איננה כאובה, והיות וכל תיקון בחוק יהיה לצד הליברלי, אני טבורה שיש לנו דאגות אחרות כרגע בכנסת טאטר לדאוג דווקא לליברליזציה של חוק נגד פורנוגרפיה.

ד. הקטין:

אני טבינה שהדאגה העיקרית היא לא איך לתקן את החוק, אלא איך לתקן את הטצב. ולא חשוב אם הטצב הוא יותר טוב טאטר בארצות אחרות. לנו יש קנה מידה אחר לענינים. ייתכן טאטריקה איננה רואה שום דבר רע באותה הרוח שטוררת שט בקרב הנוער. אנחנו, לעומת זאת רואים בזה טכנה. לנו יש טשיטות טיוחדות שעלינו להגשים בארץ, אנחנו בכלל עטוטים תפקידים שונים שאין לנו תקווה להגשים בלי לשתף את הנוער הזה. ואם הוא טפנה את תטוטת לבו לדברים אחרים, לא רק לא טועיליט, אלא גרועים ומגרים וגורטים לקקול נפשי - זה טדאיג טאד. ועובדה שספרות כזאת קיימת. ועובדה שגם סרטים, אחרי שהם עוברים את הטועצה לביקורת סרטים, קיימים. ויש סרטים כאלה שאני לא הייתי מייצעת לשום נער ונערה בגיל 13-14 ללכת לראותם, והולכים, הורים עם ילדים.

טשום כך נראה לי שהטטאלה של הרב כהנא, שאולי נדאג קודם כל לא להפיץ את הספרות והעתונות הזאת בקרב הנועה - זה דבר שאינו ניתן להגטטה. כאטר בני טשפחה טכוגרים יקנו איזה ספר, זה לא יטבע טהנער או הנערה לקרוא אותו. אם לא יצא ספר כזה, הוא לא יגיע לנוער. אם הוא יוצא - הוא טביע לנוער בדרכים טובות. לי נראה שאין לנו להחטיר ביחס לחוק, כי בכלל אנחנו יודעים שכאטר טורידים דברים לטחתרת הם יותר טגרים, ביחוד דברים טטוג זה. ועלולה גם להיווצר סחתרת כזאת.

נראה לי שאנחנו לא צריכים להחטיר מבחינה חוקית ולא לפתוח ברדיפה, כי זה לרעת הענין, אלא לבקש אותם הדברים שעליהם דיברה חברת הכנסת צברי, לאו דווקא באותן הדרכים שהיא ציינה. כדי להגיע באמת לאיזה טהוא טיכום חיובי, זה דורש שנים. אולם טה לעשות טהיום לטחר? טהיום לטחר נראה לי שאותם הדברים שהציעו פה חברות הכנסת בקשר ליצירת איזו חוליה על-יד טשרד החינוך והתרבות - דברים אלה אפשר לקבל, חוליה כזאת צריכה לקום, ואני לא חוששת בפני זה שהוועדה תהיה באותה הטתכוונת כטו באירלנד. אינני חוששת שיאסרו את טולסטוי ואת אנה קרנינה, אינני חוששת שיאסרו איזה אלבום טוב או צילומים או פסלים טפורטטים. אנחנו טכירים את הטוסדות שלנו, ואין חשש כזה.

נראה לי שיש בכל זאת לטנוע את הפצת אותה הספרות והעתונות שאינה רצויה לאף אחד טאטנו, בלי הבדל דעה פוליטית ודת.

ק. כהנא :

אני חושב שהמצב שלנו נוצר על-ידי כך שהגישה היא כזאת, יש חוק שהוא חוק נוקשה, ויכול להיות שההגדרה היא נכונה. וכיוון שהוא חוק נוקשה, לכן אין מפעילים אותו. חוק אחר שאיננו נוקשה, ושהיינו מוכנים להפעילו - איננו קיים. מתוך כך אין טוהר פעולה. לדעתי היה צריך אולי לטווע פעם את דעת המסטרה, אם יש מישהו שעוסק בעניינים אלה, מה הם עושים ומה עשו בקשר עם החוק הזה. לפי מיטב ידיעתי לא נעשה דבר.

ובכן השאלה היא אם אנחנו יכולים להשלים את זה, שיש חוק נוקשה שאי אפשר להפעילו, חוק אחר אין לנו, לליברליזציה של החוק איננו מתכוונים, ולכן לא נעשה כלום. זו השאלה.

היו"ר ש. פרסיץ :

שמענו טקירת המצב כמו שהוא מצד אחד מבחינה חוקית ומצד שני שמענו הצעות שהצעות טובות, ובכל הדברים שמענו היה משהו שלדעתי כדאי להתחשב בו.

יש טעיף מסויים בחוק המדבר על כל הדברים האלה. אני מציעה לפנות למשרד המסטרה ולבקש ממנו להפעיל את הטעיף הזה, מתוך דאגה לאותם הדברים שדיברנו עליהם.

מבחינה חיובית, אני מציעה לבקש את משרד החינוך והתרבות לחפש את כל הדרכים כדי לפתח את הטעם הטוב והטקורי אצל הנוער שלנו, ולהודיע לנו אם אפשר, עם התחדש מושב הכנסת, מה הן הדרכים שהם חפצים ללכת בהן כדי להגשים את הדבר.

(ב) הצעה לסדר היום בענין יצוא ספרים לרוסיה.

היו"ר ש. פרסיץ :

אנחנו עוברים לסעיף השני בסדר היום: יצוא ויבוא ספרים סברית-הסועעות. מסרתי לחברת הכנסת וילנסקה על כך שמענו אינפורמציה בענין זה ממשרד המסחר והתעשייה. היא אמרה שאצלה יש אינפורמציה אחרת והיא חפצה להביא את הדברים האלה בפני הוועדה.

א. וילנסקה :

לא שמעתי מה שאמר נציג משרד המסחר והתעשייה, אמסור את הדברים כפי שהם.

ב-1 לפברואר נתקבלה אצל פירטה פרטית בירושלים, אורבון, הזמנת ל-86 ספרים, כל אחד ב-3 טפסים, ובה נאמר: "אנחנו מעבירים אליך את החלק הראשון של הזמנתנו". הם מבקשים את הספרים האלה בשביל הספרייה על שם לבין בטוסקבה, שהיא כידוע הספרייה הגדולה ביותר בברית-הסועעות, ועוד נאמר: "נא להודיע על תנאי היצוא של הספרות הישראלית". הם קובעים שזוהי הזמנה ראשונה, כלומר שאחריה תבואנה הזמנות נוספות.

כאשר הצעתי את השאלה לסדר היום, עדיין לא היה רשיון היצוע ממשרד המסחר והתעשייה. פה יש לי רשימת הספרים שהם מבקשים, ספרים טכל סיני סוגים, ביניהם סילונים, ספרי שירים מאת יצחק שלו, ספרים של משה שמיר, טלך בשר ודם ועוד. אני הייתי ברוסיה ב-1954, וראיתי שהם מקבלים כל סיני ספרים, גם מישראל.

ב-23 לטרץ נתקבל רשיון היצוא. אבל כתוב בו שנגד התטורה מבקשים דולרים חופשיים או דולרים קלירינג. אני שוחחתי עם אותו איש שקיבל את ההזמנה והוא אומר שבטשך קרוב לעשר שנים שבאים לכאן ספרים טוביטיים, זה היה תטורת כסף ישראלי, לא תטורת דולרים. וזה היה על חשבון חסום.

טר צור :

המשלוח לרוסיה היה נגד לירות או היבוא לרוסיה היה נגד לירות?

א. וילנסקה :

היבוא לרוסיה היה נגד לירות, ובכן להתנות את המשלוח של הספרים בדולרים, כאשר בברית-הסועעות אלינו זה היה תמיד בתטורת כסף טקוטי, פירוש הדבר שזה לא נעשה על בטיס של הדדיות, לא כפי שהיה מקובל. אני העליתי את השאלה כאשר לא היה עוד רשיון היצוא. לפני ימים אחדים הוא נתקבל, אבל בתנאים אחרים. אני חושבת שאנחנו מעוניינים שתגיע ספרות כזאת ותבואנה הזמנות נוספות, וזה יהיה באותם התנאים כפי שהיתה טגיעה אלינו ספרות טוביטיית.

ס"י.

בר צור :

אינני יודע מתי מר אורבנוץ קיבל את הרשיון.
הבקשה היא מ-23 במרץ. כאשר אני חזרתי בשבוע
שהייתי כאן בישיבה למשרד, וביקשתי לבדוק אם יש בקשה, הודיעו שבאותו
בוקר נתקבל. אינני יודע מתי נתקבלה ההזמנה, אבל הבקשה הוגשה אלינו
ב-23 למרץ.

א. וילנסקה :

לי נאמר שמיד כאשר נתקבלה אצל האישי ההזמנה,
הוא פנה למשרד המסחר והתעשייה.

מר צור :

פה יש מספר הבקשה, ואפשר לדעת מתי היא הוגשה.
האישי פנה קודם לכן ושאל אם יקבל רשיון. אמרנו
לו: כן, בתנאי שיגיש בקשה. שנית: אנחנו לא קיבלנו את הפירוט הזה, זה
סתמטא גם ברשיון, כי בדרך כלל בכל רשיון יצוא צריך לתת פירוט. לנו
הוגשה רק אסמכתה כללית, שבדרך כלל על זה לא נותנים רשיון, כי זה חסר
הגיון, אבל כדי לא לתת מקום לפתחון-פה, אמרתי שיוציאו בכל זאת את הרשיון.

בבקשת הרשיון לא נאמר שזה נגד לירות ישראליות.
נתקבלה בקשה לרשיון יצוא, והמשרד אינו נותן רשיון יצוא ללא תשלום. לירה
ישראלית אינה מטבע רשום לגבי יצוא, אלא בהיתר מיוחד. במידה שטרנסקציה
מסחרית צריכה להיעשות, זה נעשה במטבע חוץ או דולרים או קלירינג או
נגד יבוא סחורה מקבילה.

כמה מלים בקשר לענין של חשבון רשום או חסום.
ראשית כל אנחנו מביאים מחוץ-לארץ ספרים תמורת לירות, כאשר יש
ממשלות חוץ שמסכימות לקבל לא תמורה במטבע חוץ, אלא בלירות ישראליות כאן.
סידור כזה היה קיים עם האמריקאים, הצרפתים והרוסיים. בהסכם שנעשה,
נקבעו טראש גבולות לסימוש בכספים אלה. למשל עם האמריקאים יש הגבלות
חסורות מה הם יכולים לעשות בכסף שלהם. זה מותנה בהוצאות לעבודה ספרותית
או תרבותית בארץ. הם יכולים להדפיס פה ספרים, הם אינם רשאים לקנות
בכסף זה סחורות הסיועדות ליצוא. זו בשבילנו שאלה מאד חשובה, כי יש כמה
גופים שיש להם פה הרבה מיליונים לירות, לאמריקאים יש פה 6-7 מיליון
לירות, ואם היינו מרשים להוציא בזה סחורה מן הארץ, היה נפתח פתח לדברים
אחרים.

גם עם הרוסיים דובר בשעתו על הסימוש בכספים אלה
לפי הסדר מיוחד בין משרד החוץ והאוצר, והסימוש בתמורת הספרים הרוסיים
מוגבל בהוצאה בארץ ולצרכים מסויימים כאן. הוא הדין עם הצרפתים.
לכן מן הכספים החסוסיים האלה איננו יכולים לתת רשיון יצוא.

אם חברת הכנסת וילנסקה מדברת על הדדיות, פירושו
של דבר שאם הרוסיים מוכרים כאן בלירות, הדדיות פירושה שהם קונים ברובלים.
אם הם היו אוטרים שהם קונים ברובלים, זו תמורה, זו הדדיות. אז כשם
שלצירות הרוסיות סותר להשתמש בכספים אלה כאן, לו היו אוטרים לנו: תמורת
הספרים שאתם תשלחו אתם יכולים להשתמש בכספים להחזקת הצירות שלכם ברוסיה,
זו נקראת הדדיות. אם זה יינתן - אדרבה.

אין לי אלא לחזור על מה שכבר אמרתי. אין לנו
חום סיבה לא לעשות זאת. אם ידרשו מאתנו לפטור ספרים, ברצון רב נטכור
אותם - ולא רק ספרים. בוודאי שמדינת ישראל תהיה שמחה לחדש יחסים מסחריים
עם רוסיה. ואנחנו השקענו בזה הרבה עבודה, ומבחינת המשרד שלי דין
הספרים אינו גרוע מדין כל סחורה אחרת.

אני חוזר ואומר: אנחנו טוכנים לייצא גם נגד
מטבע, גם נגד קלירינג, גם נגד הסימוש ברובלים ברוסיה. גם היום אם יוצע
לנו עסק חליפין של ספרים רוסיים נגד ספרים ישראלים - נקבל זאת.

א. וילנסקה :

אני מציעה שזה יהיה על בסיס הדדי, כפי שברית-
הסוועצת מוכרת את הספרים שלה, כך אנחנו יכולים

למכור להם.

ט.י.

טר צור:
אם מישהו בא אלי ואומר שהוא רוצה לסכור ספרים לרוסיה, הוא צריך לוטר מה הוא יכול לתת. הוא הגיש בקשה, ושם כתוב: תמורת תשלום בטבע. הוצאנו את הרשיון. ציינו את שתי המטבעות שאנחנו יכולים לקבל: או טבע חופשי או קלירינג רוסי. אם יוצע לנו סידור מיוחד, שהתמורה תשולם ברובלים רוסיים לצירות שלנו שם - נקבל זאת.

היו"ר ש. פרסיץ:
חברת הכנסת וילנסקה שמעה את כל הדברים, והיא תוכל להעבירם.

תודה רבה.

הישיבה נסתיימה בשעה 12.30.